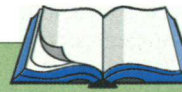

nieuwe uitgaven

Een gat in de natuur

Nog maar een paar eeuwen geleden was de natuur onmetelijk rijker dan tegenwoordig. Tientallen miljoenen Bizons draafden toen nog massaal over de prairies, Carolinaparkieten (*Conuropsis carolinensis*) vlogen door de sneeuw in New York, de Reuzenalk (*Pinguinus impennis*) was nog niet uitgestorven, net als de acht meter lange Steller-zeekoe en de Dodo (*Raphus cucullatus*). Vele andere diersoorten zijn inmiddels voorgoed van de aardbodem verdwenen, vrijwel steeds door toedoen van de mens.

Het boek 'Een gat in de natuur' is een monument voor de talloze dieren die de afgelopen 500 jaar zijn verdwenen. Auteur Tim Flannery is directeur van het South Australian Museum in Adelaide en de schitterende, vaak paginagrote illustraties zijn van freelance tekenaar Peter Schouten. De Nederlandse vertaling is van Herman J. V. van den Bijstel. De samenstellers van het

boek zijn er, dankzij uitgebreid onderzoek, in geslaagd dieren die ons hoogstens nog bij naam bekend waren weer tot leven te wekken. Zij stellen de lezer in staat een glimp op te vangen van de pracht van een wereld die reeds lang verloren is gegaan. Deze uitgave is vooral gericht op dieren die al wat langere tijd geleden zijn uitgestorven. Veel van de bewijzen van hun bestaan kennen de huidige generaties mensen slechts uit musea. In historisch perspectief is de beschreven periode van enkele honderden jaren niet lang. Wellicht had uw overgrootvader nog een flink deel van deze dieren met eigen ogen in levenden lijve kunnen bewonderen, want een groot deel van de beschreven soorten is verdwenen rond het midden van de negentiende eeuw. Hoewel er ook diverse andere diersoorten zijn beschreven, komen er veel vogels in dit boek aan de orde. Onder de 103 verdwenen soorten die werden geselecteerd voor deze uitgave, zijn 62 vogelsoorten beschreven en afgebeeld. Het bekendste voorbeeld is natuurlijk de Dodo, maar er zijn nog vele andere vaak merkwaardige en ook fraaie, kleurrijke soorten behandeld. Enkele voorbeelden zijn de Mauritius Blauwe Duif (*Alectroenas nitidissima*), de Delalandes Coua (*Coua delalandei*), de Hopspreeuw (*Fregilupus varius*) en de Mamo (*Drepanis pacifica*). Deze soorten kwamen vooral in verafgelegen gebieden voor, maar er zijn ook

soorten beschreven van het Noordelijk Halfrond, zoals de Reuzenalk die bij IJsland en de westelijke Hebriden voorkwam en de Bering Aalscholver (*Phalacrocorax perspicillatus*), de Labradoreend (*Camptorhynchus labradorius*) en de Carolinaparkiet.

Er zijn sinds prehistorische tijden diverse uitstervingsgolven geweest, perioden waarin er in relatief korte tijd een groot aantal soorten verdween. De oorzaken waren vaak van natuurlijke aard, zoals grote klimaatveranderingen. Veel van de soorten die in dit boek aan de orde komen, zijn echter vooral uitgestorven door menselijke activiteiten, in het kielzog van de talloze expeditie van ontdekkingsreizigers en wereldveroveraars. Het boek bevat vele anekdotes en vermeldingen van waarnemingen van in het veld uit perioden dat dat nog kon. Van elke soort is getracht een beeld te schetsen van de oorspronkelijke verspreiding en voorkomen. Voor zover bekend, wordt ook de leefwijze besproken. In een appendix is een overzicht gegeven van een groot aantal diersoorten waarvan de taxonomische status onduidelijk is en van soorten waarvan het bestaan onzeker is of waarvan nog niet bekend is of zij zijn uitgestorven.

'Een gat in de natuur' is een prachtig uitgevoerd lees- en kijkboek en is te verkrijgen in de boekhandel.

Flannery, T. & P. Schouten: Een gat in de natuur. 2001. Gebonden met stofomslag, formaat 24 x 28 cm, 288 bladzijden en meer dan honderd, paginagrote kleurenafbeldingen. Natuur & Techniek/Uitgeverij Atlas, Amsterdam-Antwerpen. ISBN: 90 450 0546 8. Prijs: € 40,79.

RAK

Broedvogelatlas van Hamburg

Over het stedelijk gebied Hamburg, dat ruim 760 km² groot is, verscheen onlangs een broedvogelatlas. De eigenlijke kartering waaraan ruim 90 vogelaars deelnamen, vond plaats in de jaren 1997-2000. Naast de toen verzamelde gegevens, is ook gebruikgemaakt van een databestand dat wordt bijgehouden sinds het midden van de jaren zestig.

Het stadsgebied Hamburg en de omgeving werd ten behoeve van het karteringsprogramma in blokken van 100 ha verdeeld. Van elk blok werd in de aangegeven jaren een representatief gedeelte geïnventariseerd. De uitgekozen proefvlakken omvatten

ongeveer een derde van het oppervlak van de blokken.

Op kaarten werden de 22 verschillende biotopen (Lebensräume) vastgelegd. De broedvogels zijn door middel van stippen van verschillende grootte in de blokken ingetekend. In de tekst zijn voor iedere soort de volgende hoofdstukken opgenomen: 'Verbreitung und Bestand', 'Lebensraum' en 'Bestandsentwicklung'. Bij de algemene soorten zijn in een tabel nadere gegevens vermeld, zoals het aantal territoria, het procentuele aandeel van de bezette proefvlakken en de gemiddelde dichtheden. Tijdens de inventarisatieronden (het aantal ronden was drie tot vijf) werden de waargenomen aantallen geturfd. De volgende zes soorten zijn het talrijkst: Merel, Koolmees, Pimpelmees, Huismus, Winterkoning en Groenling. Verrassende soorten in de lijst zijn: Kwartel, Kwartelkoning, Kraanvogel, Watersnip, Houtsnip, IJsvogel, Grote Gele Kwikstaart, Paapje, Tapuit, Buidelmees, Grauwe Klauwier en Geelgors. Die veelzijdigheid is te verklaren door de grote variatie in biotopen. Te noemen zijn onder andere Gartenstadt, Grünland, Acker, Obstanbau, City, Moor, Heiden en Jungwuchs.

Het is een uitstekend boek, dat inspireert tot meer onderzoek in stedelijke gebieden. De uitkomsten van de Hamburgse atlas zullen van belang zijn voor de ruimtelijke ordening in de breedste zin. Vergelijkingen met uitkomsten van onderzoek elders zullen boeiend zijn.

J. Ph.

Alexander Mitschke & Sven Baumung: Brutvogel-Atlas Hamburg, 344 Seiten, rund 150 farbige Karten, rund 20 Farbfotos, Hardcover, Fadenheftung; Hamburger Avifaunistische Beiträge (hab; Schriftleitung Jörg Wittenberg), Band 31, 2001, €15,34, zuzüglich Porto und Verpackung. Direktbezug: Heiko Hudeczek, Lehrter Str. 16, D-30559 Hannover, Tel. (0049)-0511/527289. Duitsland.

Jubileumboek 'Natuurstemmen' met belevenissen in het vogelrijke Zeeuws-Vlaanderen

De Natuurbeschermingsvereniging 'De Steltkluut' bestond in 2001 al vijftienveertig jaar. In het kader daarvan heeft de vereniging met steun van dagblad BN/De Stem een boekje uitgegeven onder de titel 'Natuurstemmen - De natuur van Oost-Zeeuws-Vlaanderen'. Het boekje bevat een bundeling van een dertigtal verhalen met

belevissen in de natuur die eerder verschenen zijn in de rubriek 'Natuurstemmen' in het dagblad. Deze rubriek wordt verzorgd door Marc Buise, Luciën Calle en Peter Maas. De lezer wordt aan de hand van het boekje meegevoerd door de natuur van Oost-Zeeuws-Vlaanderen. Daarbij wordt geen onderwerp geschuwd en regelmatig wordt er een kritische noot gekraakt. In deze reeks persoonlijke belevissen wordt de lezer meegenomen langs dijken en krekens en natuurlijk ook naar de Sieperdaschor, waar de natuur zelf met succes een ontpoldering uitvoerde. Het boekje is uitgevoerd met vele fraaie zwartwit- en kleurenfoto's, die zijn gemaakt door Wim Kooyman en Camile Schelstaete. Het omvat 74 bladzijden en is uitgevoerd met een ringspiraal. Alle leden van de Natuurvereniging hebben een exemplaar van het boek ontvangen. De prijs voor niet-leden is € 8,15. Dat is exclusief € 2,00 voor verzendkosten. Informatie over bestelling van deze uitgave is te verkrijgen via: Secretariaat Steltkluut, Postbus 319, 4530 AH Terneuzen of via e-mail: info@steltkluut.nl.

Boekje over Biodiversiteit

De Nederlandse Jeugdbond voor Natuurstudie (NJJN) heeft een boekje uitgegeven waarin op eenvoudige wijze uitleg wordt gegeven over het begrip biodiversiteit. Het boekje bestaat uit twee delen.

Het eerste deel gaat over achtergronden van het onderwerp. Hierbij komen begrippen als soorten, hotspots, ecologie en bescherming aan de orde. Wat is biodiversiteit? Hoe ontstaat biodiversiteit? Op al deze vragen geeft dit boekje een begrijpelijk antwoord. Voor wie meer wil weten van een specifiek onderwerp, wordt verwezen naar diverse websites en literatuur.

Het tweede deel bestaat uit een reeks onderzoeken voor gebruik bij educatieve activiteiten. Het is gebleken dat er nog nauwelijks concrete Natuur en Milieu-educatie (NME) activiteiten rond dit thema zijn uitgewerkt. Vaak komt dat omdat er geen voorbeeldmateriaal beschikbaar is of omdat docenten het onderwerp te moeilijk vinden. Dit boekje is dus tegelijk een

inspiratiebron voor NME-professionals. Zo wordt onder de titel 'Soorten erbij op de hei' een wandeling beschreven waarbij men niet alleen leert op welke plaatsen de meeste soorten in een gebied met heide en stuifzand voorkomen, maar ook waarom die soorten daar voorkomen. Andere onderzoeksideeën gaan over soort-soortrelaties en soort-habitatrelaties. Het boekje 'Biodiversiteit' is gemaakt in het kader van het gelijknamige project waarmee de NJN zich in 2001 en 2002 bezighoudt. Het boekje wordt mede gefinancierd door het Ministerie van Landbouw, Natuurbeheer en Visserij, de Haëlla Stichting en het Prins Bernhard Cultuurfonds. In totaal hebben elf

auteurs aan het boekje meegewerkt, die allen lid zijn van de NJN.

Káfer J. (Jos), Laurens Sparrius, & Carola van der Muren (red.). 2001. Onderzoekshandleiding Biodiversiteit. NJN, 's-Graveland. 40 pagina's. Fullcolour omslag. 30 figuren en zwartwit foto's. ISSN 0926-3543.

Het boekje is te bestellen door overmaken van € 8,00 (inclusief verzendkosten) op rekeningnummer 167040 ten name van NJN te Groningen. Leden van de NJN ontvangen het boekje als bijlage bij het tijdschrift Amoeba.

RAK